

Secessie

Kwartaalblad voor de Studie van Separatisme en Directe Democratie

De grenzen aftasten 3

Nr. 1

Driemaandelijks: okt. - nov. - dec. 2000

Een uitgave van het Mia Brans Instituut

De grenzen aftasten

Het is opvallend hoe weinig er vanuit filosofisch, juridisch, economisch en/of politicologisch standpunt geschreven is over een belangrijk staatskundig fenomeen als secessie.¹ Vooral in het laatste decennium van de 20ste eeuw kreeg de wereld er een massa staten bij. De rechtsgeldigheid daarvan wordt algemeen erkend. Maar op basis waarvan?

Secessie wordt door *Van Dale* gedefinieerd als „afscheiding, m.n. afscheiding uit een staatsverband.” De Angelsaksische woordenbijbel *Webster's* spreekt van een „formal withdrawal from an organisation (as a religious communion or political party or organisation).” De definitie van Webster's is dus tegelijk beperkter en uitgebreider dan die van Van Dale. Beperkter, omdat het in de Angelsaksische wereld om een gebeuren gaat dat een formalisatie moet krijgen. Een toestand (bijvoorbeeld ten gevolge van rebellie) waarbij een bepaald deel van een land een eigen bestuur krijgt, is volgens Webster's geen secessie. Ook niet wanneer deze situatie quasi-permanent wordt. Taiwan is daarvan een voorbeeld. Het heeft al meer dan een halve eeuw een ander bestuur dan China, maar Taiwan, alhoewel de facto afgescheiden van China, maakte zich nooit formeel uit het Chinese staatsverband los.

Tegenwoordig gaan in Taiwan stemmen op voor een formele uitroeping van de onafhankelijkheid van Taiwan. China dreigt met oorlog indien die stap wordt gezet. Ook voor Peking zal er op dat ogenblik immers pas voor het eerst sprake zijn van de secessie van Taiwan. De definitie gegeven door Webster's is dus correcter dan die van Van Dale. Een secessie moet zowel een formele als een de facto afscheiding behelzen.

Het woord secessie beperkt zich volgens Webster's evenwel niet tot staatskundige afscheiding, maar omvat elke beweging waarbij men uit bestaande organisatiestructuren stapt. Hier is Webster's definitie ruimer dan die van Van Dale. Ook gelovigen die uit een kerkgenootschap stappen om met een eigen groep te beginnen, of leden die zich afscheuren uit een politieke partij, of ouders die hun kinderen uit school weghouden en aan thuisopvoeding beginnen doen, secessioneren. Secessie betekent dan: uit een groter geheel stappen om dingen zelf te gaan doen waar dit mogelijk is. Men zet de stap doorgaans omdat men de bemoeienis van bovenaf beu is en de zaken anders wil aanpakken dan binnen het grotere geheel opgelegd wordt. Secessie is aldus een zeer liberaal, zelfs libertarisch, en welhaast anarchistisch principe.

Wanneer het vooral overheids- of quasi-overheidsinstellingen zijn waaraan de burger zich wil onttrekken, wordt secessie-in-de-brede-zin een levenshouding die, zo menen wij, nauw aansluit bij de Vlaamse volksaard. Men zegt tot de overheidsinstanties: „Laat ons met rust.” De Vlamingen, een volk dat steeds onder vreemde bezettingen heeft geleefd en zich daartegen verzette door te pogen zich zo weinig mogelijk van de autoriteiten aan te trekken, lijkt in die zin op de Amerikanen, een volk dat ontstond uit een mengelmoes van immigranten die poogden onderdrukkende staatsstructuren te ontvluchten en er daarom ruimtelijk zo ver mogelijk van wegtrokken. Vlamingen konden niet wegtrekken, maar werden plantrekkers. Maar net zoals de Amerikanen, bekijken de Vlamingen de overheid met een grote dosis wantrouwen en zelfs vijandigheid. „Get off our backs,” is de boodschap van de doorsnee-Amerikanen en -Vlamingen tot de autoriteiten.

Het is een eigenschap die de Vlamingen tot conservatieven, in de politiek-filosofische betekenis van dat woord, maakt. Het conservatisme is immers een politieke stroming die niet verwacht dat de overheid veel zaken ten

---

¹ In het Nederlands zijn ons in boekvorm slechts twee werken bekend:

Hooghe, Liesbeth; *Separatisme – Conflict tussen twee projecten voor natievorming*; K.U.Leuven Dept. Politieke Wetenschappen; Leuven; 1989.

Sybesma-Knol, Neri & Van Bellingen, Jef (eds.); *Naar een nieuwe interpretatie van het Recht op Zelfbeschikking*; VUBPress; Brussel; 1995.

goede kan veranderen, maar eerder vreest dat overheidsingrijpen (zelfs goedbedoeld) tot verslechtering aanleiding geeft. Er zijn natuurlijk uitzonderingen, maar in gevallen van twijfel doet de overheid beter niets dan iets.

De secessionistische ingesteldheid sluit dan ook nauw aan bij het liberaal-conservatief gedachtengoed. Het is ook vooral in deze middens dat men vandaag probeert een filosofische onderbouw en rechtvaardiging voor secessie te vinden. Daarbij sluit men aan bij het zg. „klassiek-liberale” gedachtengoed uit de 19de eeuw.

Secessie is een bevrijding, voornamelijk van overheidsbemoeienis. Het is dus normaal dat ook de nationalistische secessiebewegingen in de 19de eeuw gedragen werden door liberale bewegingen. Vandaag maakt het nationaal-liberalisme terug opgang. Het nationaal-liberalisme is een modern fenomeen met wortels in de 19de eeuw, maar het had weinig impact in de 20ste eeuw. Die eeuw was immers vooral de eeuw van de collectivistische stromingen, zoals socialisme en fascisme. Heel wat bewegingen voor nationale afscheiding zijn daardoor in de loop van de 20ste eeuw in fascistisch of marxistisch vaarwater terecht gekomen. De Vlaams-nationale beweging is hier grotendeels aan ontsnapt. Ongetwijfeld heeft de conservatieve ingesteldheid van de Vlaming daartoe bijgedragen.

Twee manieren

Secessie is het doel of het gevolg van separatisme. Dit laatste is volgens Van Dale een „streven naar afscheiding, b.v. uit een Kerk, m.n. echter uit een staatsverband, het streven door een volksgroep in een staat naar het vormen van een eigen afzonderlijke staat.” Webster’s noemt separatisme een „disposition toward secession or schism; advocacy of withdrawal from a parent group.”

Secessionisme (het streven naar secessie) en separatisme zijn dan ook synoniemen. Engelstaligen, inz. Amerikanen, spreken doorgaans van secessionisme, terwijl Nederlandstaligen, inz. Vlamingen, het over separatisme hebben. De Amerikaanse natie ontstond door een secessie van Groot-Brittannië in 1776. Het proces werd voltooid. Het Vlaamse streven naar secessie werd niet voltooid. Het gaat slechts om een streven. Er bestaat Vlaams separatisme of secessionisme, maar geen Vlaamse secessie. Indien ons volk echter volwassen wil worden en voorbij het stadium van het streven naar zelfstandigheid wil geraken, moeten wij ons op het doel beginnen concentreren: de Vlaamse secessie.

Staatkundig gezien is secessie dus een proces van politieke opdeling waarbij ten minste één nieuwe soevereine eenheid tot stand komt na een formele verklaring van onafhankelijkheid. Vaak zijn het etnische of nationale minderheden die tot secessie overgaan.² Maar dat hoeft niet altijd zo te zijn. De secessie van de Zuidelijke deelstaten van de VS in 1861 was veeleer ingegeven door economische overwegingen.

Secessie kan plaatsvinden op twee manieren, die gekenmerkt worden door het gevolg van de secessie voor de „moederstaat.” In het eerste geval blijft deze staat bestaan, in het tweede geval verdwijnt de oorspronkelijke staat omdat zij slechts een artificiële (en daardoor, volgens ons, wezenlijk illegitieme) constructie was – een „stiefmoederstaat” als het ware.

De eerste manier is de afscheiding van een gebiedsdeel uit een doorgaans grotere politieke eenheid (een staat of statenbond), waarbij dit gebiedsdeel zich uitroept tot een soevereine en onafhankelijke staat. Hoewel zich hierdoor een wijziging voordoet van de geografische grenzen, blijft de politieke structuur en het wettelijke apparaat van de oorspronkelijke staat intact. Een recent voorbeeld is de onafhankelijkheid van Eritrea, dat zich in 1993

---

² Voorbeelden daarvan vindt men o.a. beschreven in: Williams, Colin H. (ed.); *National Separatism*; University of Wales Press; Cardiff; 1982.
Spencer, Meta (ed.); *Separatism – Democracy and Disintegration*; Rowman & Littlefield; Lanham, MD; 1998.

losmaakte van Ethiopië. In de Amerikaanse literatuur wordt de afscheuring van de 13 kolonies van Groot-Brittannië in 1776 als typevoorbeeld aangehaald. Het ging daarbij om een secessie, eerder dan om een dekolonisatie.³ Doorgaans scheidt bij een secessie een kleinere eenheid zich af van een grotere. Dit is echter niet altijd het geval. Bij de Belgische secessie van 1830 verloor de Nederlandse natie 60 procent van zijn bevolking. Het was de meerderheid die zich afscheurde van de minderheid. Desondanks bleef Nederland als staat voortbestaan.

De tweede manier is de gelijktijdige secessie van alle delen van een grote unie. Daarbij houdt de „moederstaat” op te bestaan. Een voorbeeld is de ontbinding van Tsjechoslovakije in 1993. Een ander voorbeeld is het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1991. Zo zal ook de Vlaamse secessie uit België, waarbij opnieuw een meerderheid van 60 procent uit een groter staatsverband treedt, ertoe leiden dat de Belgische staat ophoudt te bestaan. Soms wordt beweerd, o.a. door Ludo Dierickx, dat *alle* staten artificiële constructies zijn.⁴ Dit wordt, menen wij, tegengesproken door het feit dat de afscheiding van Vlaanderen uit België tot het einde van België leidt, terwijl de afscheiding van België uit Nederland in 1830 niet het ophouden van het bestaan van Nederland tot gevolg had. De Nederlandse natie was bijgevolg geen artificiële natie, de Belgische is dat wel. Zonder België bleef Nederland bestaan, zonder Vlaanderen blijft België niet bestaan, en dat heeft, we herhalen het nogmaals, niets te maken met het feit dat de meerderheidsgroep uit een staatsverband treedt, want dat was in 1830 ook het geval.

Overigens heeft deze artificialiteit niets te maken met het feit of een staat al dan niet multi-etnisch is samengesteld. Zo is België een artificiële staat, maar multi-etnisch Zwitserland niet. Een eventueel uittreden van alle frans-talige kantons uit de Zwitserse bond, tast immers het voortbestaan van Zwitserland als staat niet aan, hetgeen bewijst dat Zwitserland, in tegenstelling tot België, géén artificiële staat is.

Hoewel volkenrechtelijk de artificialiteit van een staat niet als criterium wordt beschouwd om de legitimiteit van deze staat te ontkennen, lijkt artificialiteit ons toch een criterium te zijn dat erop kan wijzen dat een staat aan een volk tegen zijn zin werd opgedrongen en bijgevolg democratische legitimiteit mist. Daarom ook verdwijnt zulke staat volledig na een democratisch gedragen secessie van één of meerdere gebiedsdelen.

Legitiem recht

Secessie gaat niet noodzakelijk met rebellie, revolutie, geweld en bloedvergieten gepaard. Er bestaan meerdere voorbeelden van vreedzame secessie, zoals de afscheuring van Noorwegen van Zweden in 1905, het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1991 en Tsjechoslovakije in 1993. Doorslaggevend is de houding van de „moederstaat.” De secessie verloopt zonder bloedvergieten indien de „moederstaat” hetzij vrijwillig het recht op zelfbeschikking erkent van de regio die zich wenst af te scheiden, hetzij niet bij machte is om ertegeen op te treden.

Hoewel het Handvest van de Verenigde Naties het recht op zelfbeschikking van de volkeren erkent, zijn juristen het er niet over eens of er binnen het Volkenrecht een legitiem recht op secessie bestaat.⁵ Dit is voor Vlaanderen belangrijk omdat buitenlandse staten hun houding tegenover onze secessie daardoor kunnen laten bepalen. Indien de afscheiding legitiem is, dan zal de internationale gemeenschap die wellicht laten gebeuren. Indien niet, dan zouden sommige landen kunnen ingrijpen om de secessie gewapenderhand te verhinderen.⁶

Algemeen wordt aanvaard dat het recht op zelfbeschikking geldt voor dekolonisatie, maar de vraag of het ook geldt voor secessie in een omgeving die

---

³ Men kan argumenteren dat elke dekolonisatie een secessie is. Wij gaan er echter van uit dat er slechts sprake is van secessie indien ofwel de nieuwe soevereine eenheid voordien grensde aan de staat waarvan ze zich afscheidde, ofwel indien, bij niet-aangrenzende gebieden, het gaat om een afscheuring van een bevolkingsgroep met *dezelfde* etnische samenstelling als die van het moederland. Indien dit laatste niet het geval is, spreken we van dekolonisatie. Aldus was de onafhankelijkheidsverklaring van Rhodesië door Ian Smith en de zijnen in 1965 een secessie en geen dekolonisatie. Aldus was ook de Amerikaanse onafhankelijkheid in 1776 een secessie en geen dekolonisatie.

⁴ Dierickx, Ludo; *Les nationalistes flamands sont-ils contre l'Europe?*; La Libre Belgique; 17 mei 2000.

⁵ Bucheit, Lee; *The Legitimacy of Self-Determination*; Yale University Press; New Haven, Conn.; 1978.

⁶ Als het tot een secessie van Vlaanderen komt, kan het wel-slagen daarvan afhangen van de houding van het buitenland. Dat was ook het geval toen België zich losmaakte van Nederland. Op Frankrijk na, aanvaardde de internationale gemeenschap de Belgische secessie niet, maar de Belgen konden gebruik maken van een internationale crisis rond Polen om te ontsnappen aan een internationale interventie. Een secessie van Vlaanderen zal, aldus Paul Belien in een bijdrage elders in dit blad, misschien aanvaard worden door Duitsland en Groot-Brittannië, maar wellicht niet door Frankrijk.

Ludwig von Mises (1881-1973)

niet als koloniaal omschreven kan worden is omstreden. Zo erkenden de Verenigde Naties het recht van Congo om zich los te maken van België als legitiem, maar het recht van Katanga om zich los te maken van Congo niet.⁷ Zo is het evenmin zeker of het recht van Vlaanderen om zich los te maken van België door de internationale gemeenschap als legitiem erkend zal worden.

Allen Buchanan heeft in 1991 een aantal rechtvaardigende argumenten voor secessie beschreven, maar opperde niettemin ook bedenkingen.⁸ Een onvoorwaardelijke voorstander van de erkenning van het recht op secessie (op voorwaarde uiteraard dat het democratisch gedragen wordt) was evenwel de Oostenrijks-Amerikaanse filosoof en econoom Ludwig von Mises (1881-1973), de leermeester van de latere Oostenrijks-Britse Nobelprijswinnaar Friedrich von Hayek. De meest stimulerende discussie rond secessie is vandaag in de VS te vinden bij de volgelingen van Mises en Hayek: de zg. „Oostenrijkse School.”⁹

Het is de bedoeling van dit blad om zijn lezers met de moderne discussie rond secessie vertrouwd te maken, in een poging het separatistische discours in Vlaanderen de 21ste eeuw binnen te leiden. Het zal echter duidelijk zijn dat wij dit streven naar secessie binnen de geografische ruimte die thans Vlaanderen heet maar in feite het nederlandstalige deel omvat van de historische Zuidelijke Nederlanden, niet enkel zien binnen de tegenstelling Vlaanderen-België. Minstens even belangrijk, zoniet nog belangrijker, in de komende jaren wordt de tegenstelling Vlaanderen-Europa.

Positief vooroordeel

De Europese Unie ontwikkelt zich momenteel immers tot een moloch die het recht op secessie van de toegetreden staten ontkent. Méér zelfs: die de bevolking van een deelstaat het recht ontzegt om de premissen in vraag te stellen op basis waarvan deze superstaat zich vandaag ontwikkelt. Ongetwijfeld zullen ook bij ons in Europa daarom de geschriften van de Amerikaanse jurist en politicus John Caldwell Calhoun (1782-1850) de komende jaren aan belang winnen.¹⁰ Calhoun, die senator was en zelfs vice-president van de USA, bepleitte in de 19de eeuw het recht van de staten om uit de Amerikaanse Unie te treden. Zoals bekend stapten elf staten in 1861 uit de Unie, waarna de secessie-oorlog uitbrak die door de Unie gewonnen werd. De elf werden bezet en met geweld heringelijfd.

Het is inderdaad opvallend dat het recht op zelfbeschikking van een volk algemeen aanvaard wordt in een dekolonisatieproces, waar het zelfs primeert op de democratische beginselen. De Verenigde Naties hebben alle koloniale afscheidingen immers als legitiem aanvaard, zonder ooit te eisen dat er vooraf democratische verkiezingen moesten worden gehouden die de koloniale bevolking de vraag voorlegden of zij zich wel wilden afscheiden van het moederland. (Wie weet had de meerderheid der Congolezen in 1960 liever nog enkele decennia Belgisch gebleven in plaats van zich in een avontuur te storten waarop Congo niet was voorbereid). Daarentegen echter lijkt het dat in een situatie van secessie buiten de koloniale context, het recht op nationale zelfbeschikking dikwijls zelfs niet eens wordt aanvaard indien een volk zich met een democratische meerderheid uit een staatsverband wil losmaken.

Zo bekampt een nochtans doorgaans democratisch ingestelde politicus als Mark Eyskens de huidige Oostenrijkse regering met een ongekende heftigheid, enkel en alleen omdat deze regering het Oostenrijkse lidmaatschap van de Europese Unie wel eens in vraag zou kunnen stellen. „Er zijn waarden die belangrijker zijn dan de natie,” aldus Eyskens in dit verband. „Wij willen de

---

⁷ Een gelijkaardig gebeuren deed zich voor naar aanleiding van de onafhankelijkheid van Nederlands-Indië. De VN erkende de onafhankelijkheid van Indonesië, maar niet die van Papua-Nieuw-Guinea. Nederland werd door de VN gedwongen om PNG bij Indonesië te laten.

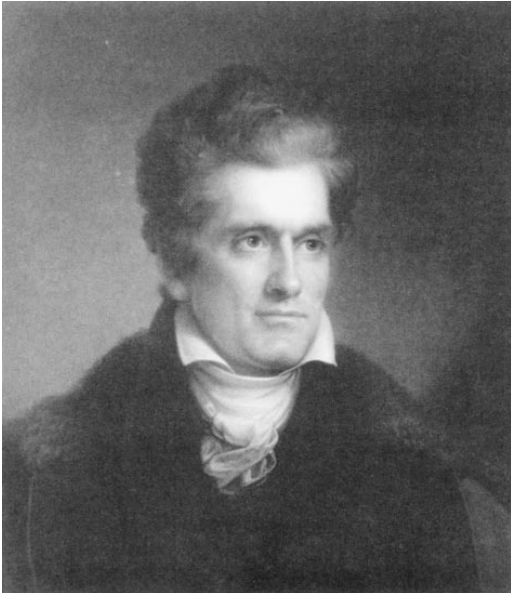
⁸ Buchanan, Allen; *Secession – The Morality of Political Divorce from Fort Sumter to Lithuania and Quebec*; Westview Press; Boulder, Colo.; 1991.

⁹ Zie bv.: Gordon, David (ed.); *Secession, State & Liberty*; Transaction Publishers; New Brunswick, NJ; 1998.

¹⁰ Calhoun, John C.; *Union and Liberty – The Political Philosophy of John C. Calhoun*; Liberty Fund; Indianapolis, IN; 1992.

uitbouw van een internationale rechtsgemeenschap, desnoods door ze af te dwingen met alle mogelijke middelen. De nationale soevereiniteit is een ouderwetse opvatting en een achterhaald standpunt van aftandse nationalisten.”¹¹

Wat is Eyskens’ voornaamste probleem met de Oostenrijkse regeringspartij FPÖ? Niet dat ze „fascistisch” zou zijn. Het kan best zijn dat ze dat niet is, zo gaf hij letterlijk toe, maar wel dat ze „anti-Europees (is), zoals de Britse Conservatieven. (Ze) staat voor de terugkeer naar het verleden, de terugkeer naar de natiestaat.”¹² Het is daarmee duidelijk wat er volgens Eyskens staat te gebeuren als een Europees volk ooit democratisch besluit om zijn nationale soevereiniteit te herstellen en bijgevolg te secessioneren uit de EU. Dan moet de „internationale rechtsgemeenschap” die secessie „desnoods met alle middelen” (NATO-bombardementen?) verhinderen. Zal Vlaanderen iets dergelijks misschien ook te wachten staan als het uit de „Belgische rechtsgemeenschap” stapt? Het is geen denkbeeldig scenario en het vraagt daarom om een evaluatie.

John C. Calhoun (1782-1850)

Maar ook Vlaanderen zelf zou in de toekomst geconfronteerd kunnen worden met secessie als een intern probleem. De vraag kan inderdaad gesteld worden of een toekomstige onafhankelijke Vlaamse staat een centralistische organisatievorm behoeft waarbij uiteenlopende regio’s met eigen noden, zoals de Westhoek, Antwerpen-Stad, Haspengouw, enz., binnen eenzelfde keurslijf gedrongen moeten worden. Von Mises is van mening dat elke administratieve eenheid die in staat is zichzelf te besturen, het recht op zelfbeschikking en bijgevolg op secessie heeft. Niet alleen volkeren en naties, maar ook districten, steden en gemeenten.

Er zijn dus meer dan genoeg thema’s waarrond „Secessie” zich in zijn volgende nummers kan bezinnen. Het zal duidelijk zijn dat dit nieuwe tijdschrift vertrekt vanuit een positief vooroordeel ten opzichte van de secessie-gedachte in zijn zeer uiteenlopende vormen. Via dit blad willen wij de grenzen aftasten. Hoever kunnen wij

concreet gaan met de secessie in Vlaanderen, en hoe legitimeren wij dit? En welke zijn de voordelen van secessie, zowel politiek als economisch, als algemeen maatschappelijk?

Dit blad staat open voor eenieder die hierrond van gedachten wil wisselen. „Secessie” is een uitgave van het Mia Brans Instituut, een partijpolitiek-ongebonden werkgroep die ontstaan is binnen het Comité voor Christelijk Initiatief vzw. Een abonnement op „Secessie” is gratis. Vrijwillige financiële steun is echter welkom (zie pag. 2). Het blad zal blijven bestaan zolang uw vrijwillige bijdragen ons in staat stellen de verdere uitgave te verzekeren.

Dr. Alexandra Colen
Initiatiefneemster

Mr. Paul Belien
Hoofdredacteur

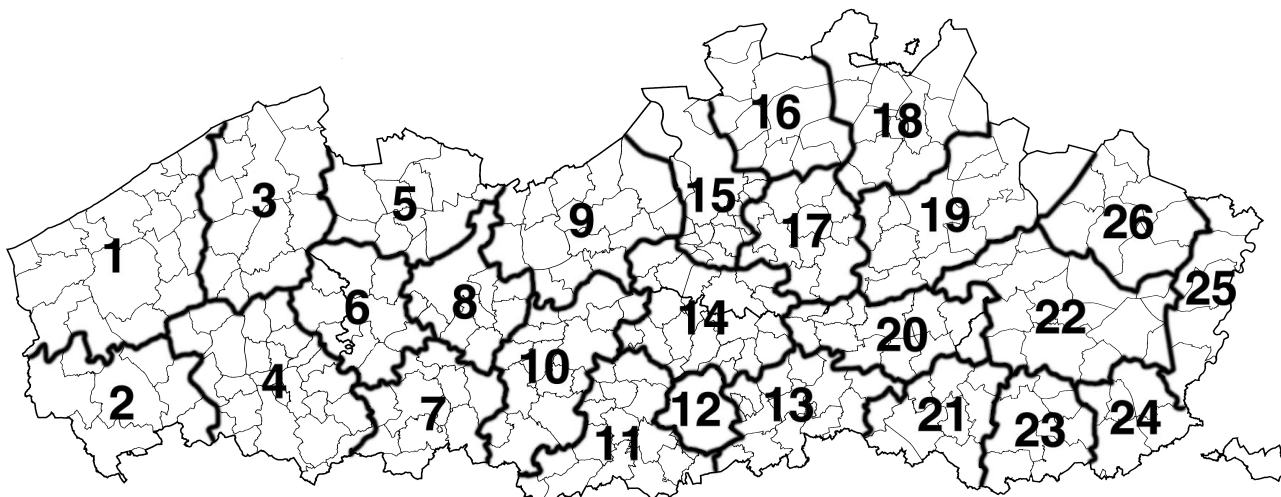
---

¹¹ Mark Eyskens tijdens het plenaire kamerdebat van 3 februari 2000 (Parlementaire Handelingen, Kamer van Volksvertegenwoordigers).

¹² Mark Eyskens in Knack, 16 februari 2000.

Confederatie der Zuidnederlandse Staten

Bij wijze van *spielerei* hebben wij Vlaanderen, naar analogie met het evenveel inwoners tellende Zwitserland, ingedeeld in 26 kantons. Zo zou een toekomstig onafhankelijk Vlaanderen er kunnen uitzien. Lezers die een andere indeling van de kantons voorstellen, kunnen ons hun opmerkingen overmaken.

1. Westhoek	10. Denderland	19. Zuiderkempen
2. Land van Ieper	11. Pajottenland	20. Hageland
3. Brugse Vrije	12. Vrijstaat Brussel	21. Land van Tienen
4. Land van Kortrijk	13. Land van Leuven	22. Hoge Kempen
5. Meetjesland	14. Land van Mechelen	23. Land van Loon
6. Hart van Vlaanderen	15. Vrijstaat Antwerpen	24. Haspengouw
7. Land van Oudenaarde	16. Voorkempen	25. Maasland
8. Vrijstaat Gent	17. Neteland	26. Oosterkempen
9. Waasland	18. Noorderkempen	